

beeld

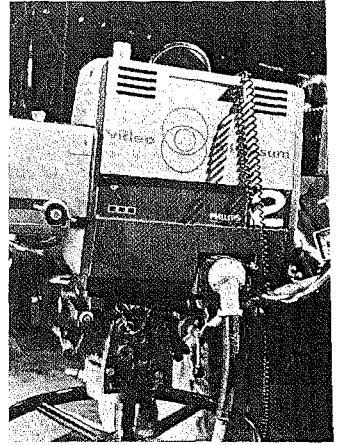
Inhoud oktober 1980

Hugo Claus in gesprek met Monique Martens en Peter Kanters.	3
21ste internationale industriële filmfestival Kopenhagen.	7
Nieuw: Cineco kiest voor <i>Filmline</i> ontwikkelmachine.	7
Shotjes door Peter Kanters.	8
Van analoog naar digitaal en terug door W. G. Sips.	10
Film en/of video door Bert Kroon.	14
Licht uit, ogen & oren open.	15
Voor u gelezen.	16

Redactieadres: Toonbeeld,
Postbus 508, 1200 AM Hilversum.

Toonbeeld, een uitgave van Cinecentrum,
Cineco en Video Hilversum.

Overname van artikelen uit Toonbeeld wordt,
mits voorzien van bronvermelding, toegestaan.

c'est vrais, c'est video

'De essentie vangen in beelden'

Hugo Claus in gesprek met
Monique Martens en Peter Kanters.

Mariekerken, dorp aan de Schelde, zoals er in Vlaanderen vele zijn. Een paar baaks op elkaar staande straten. Op klaarlichte dag geen levende ziel te bekennen. Naargeestige negentiende-eeuwse arbeiders-huizen aan een uitgestorven straat. Het regent onophoudelijk. Een van de grijze huizen staat in het oogverblindend licht van een batterij filmzonnen. Binnen spelen zich de bloedschennige tafereelen van Claus' 'Vrijdag' af. Een drama op de rand van melodrama, met alle ingrediënten van het volkstoneel: schuld en boete, incest, overspel, liefde die sterker is dan alle destructieve krachten die op de mensen inwerken. En dat alles binnenshuis, in een decor

van wijnrood bloemetjesbehang en buiten tegen de achtergronden van het weidse Vlaamse landschap.

Wordt het een realistische film over het arbeidersleven in de jaren zestig in Vlaanderen?

Claus: 'Nee het wordt geen miserabilistische film, waarin de grauwe werkelijkheid ook grauw wordt verfilmd. Ik neem zoveel mogelijk afstand. Het wordt naar ik hoop een film die bij vlagen grappig is en lichtjes bizar en dan weer heel ontroerend.' En over Mariekerke: 'Toen ik het stuk schreef voor toneel, had ik zoiets op het oog.'

'Als iemand mij als waarnemer van het arbeidersleven wil afschilderen, denk ik daar het mijne van.'

Claus: 'Ik heb voor deze film een oorspronkelijk scenario geschreven. Mijn voornaamste becommentering is namelijk, geen verfilmd toneel te maken. Dus geen foto's van sprekende mensen. Ik ben ook geen realistisch filmer. De Nederlandse film moet het vooral van het realisme hebben. Ik heb daar geen talent voor. In mijn verhaal zitten overal dubbele bodems en achtergronden, die je niet zult zien als je naar de film kijkt. Maar die je wel voelt. Zo is de film 'Vrijdag'

helemaal gekomponereerd op het schema van de katholieke mis. Dat geeft structuur aan het verhaal. Ook aan de vormgeving kun je zien, dat ik niet probeer het arbeidersleven te betrappen. Ik heb het verhaal gesitueerd in een milieu van arbeiders, omdat de emoties daar niet worden verdrongen of gefilterd door burgerlijke konventies. Maar ik ben er niet op uit om een documentaire te maken over het arbeidersleven. Dat kan tenslotte ook in zwart wit op 16 mm of met video. Ik heb gekozen voor een fraaie vormgeving. Dat schept afstand.'

Je hebt vroeger nog eens filmscenario's geschreven in Italië.

Ja. Ik heb in de jaren 50 als scenarist meegewerkt aan een paar vrij obscure Italiaanse films. Daarna heb ik mijn eerste scenario geschreven in 1958 voor 'Dorp aan de Rivier' van mijn vriend Fons Rademakers.

Maar ik film niet in de stijl van het Italiaanse neorealisme of het Hollandse realisme. Als je naar een film kijkt, denk je dat je een schijfje van de werkelijkheid ziet.

Maar zo is het niet.

Je ziet geen mensen maar acteurs, die doen alsof ze mensen zijn. En trouwens, je ziet eigenlijk niet eens acteurs maar plaatjes van acteurs.

Hoe is het voor een schrijver en dichter om te regisseren?

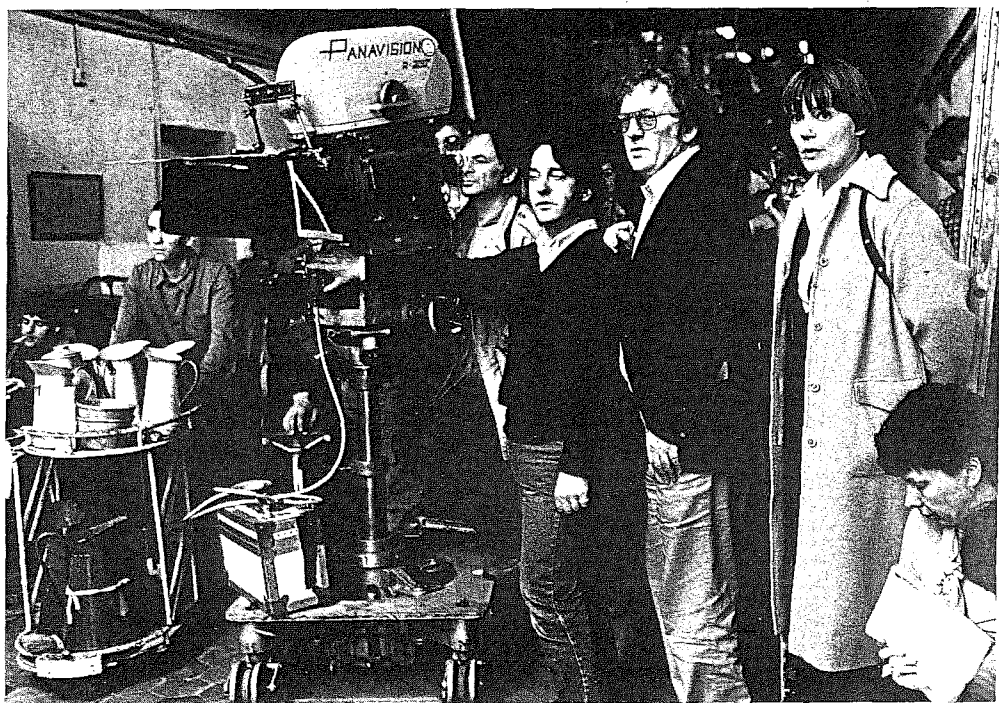
Ik heb heel veel toneelregie gedaan en ook al eens eerder een film gemaakt, 'De Vijanden'. Het is dus voor mij niet nieuw. Maar in een film moet je het visuele element voorrang geven. Je vangt de essentie van het verhaal in beelden. Woorden moeten het hoe dan ook afleggen tegen beelden. Dus alles wat in beelden kan worden omgezet, moet met visuele middelen worden verteld. Zo zie ik de stoeiscène in een zonovergoten korenveld. Of ik zie de douane-

man voor me, die in zijn sombere gevangenis zit te schilderen en een aanval krijgt van zijn eigen visuele beelden.

En het werken met mensen?

Ik laat mijn mensen erg vrij. De acteurs kunnen eigenlijk doen waar ze zin in hebben op basis van een bepaald stramien. Er heerst een ontspannen sfeer op de set. En dat hoort ook zo, want zelfs om een heel hysterische of nerveuze scène op te nemen moet je koel en kalm zijn. Je kunt pas over verliefdheid schrijven als je niet meer verliefd bent. Een kunstwerk moet zonder

menselijke passies zijn vorm krijgen, want het beeldt deze menselijke passies uit. Je moet afstand nemen. Je moet je spieren eerst losmaken om krampen te spelen. Ik tolereer daarom geen koortsachtige toestanden of nervositeit. Tegenover m'n acteurs stel ik me ook niet autoritair op. Tenminste niet openlijk. Ik weet precies wat ik wil. Maar ik bereik het liever met list dan met brutaliteit. In de tijd van de stomme film gingen regisseurs soms vreselijk te keer. Ze schreeuwden en tiranniseerden. Dat is onzin, daar bereik je niets mee.

Welke taal wordt er gesproken in Vrijdag?

De taal is een kunsttaal, een taal die niet bestaat. Ook dat is een bewijs, dat de film geen afspiegeling is van het gewone leven. Het is Nederlar met Vlaamse woorden en zinswendingen. E taal in een film of op het toneel is een kunstmatige taal omdat het al een selectie is van zinnen uit de gewone alledaagse taal. Dat is

TOONBEE

noodzakelijk voor de dramatische werking. Daarom geloof ik ook, dat je op een zekere basis van muzikaliteit of een bepaalde psychologische dynamiek de taal mag gebruiken die je wilt. Maar je moet wel geloofwaardig zijn. Je moet de indruk wekken, dat de taal natuurlijk is.

Doen er zich veel verrassingen voor bij het maken van jouw film?

'We houden ons exakt aan de planning. Maar verder heeft filmen altijd een doorlopende reeks verrassingen in petto. Zo sta ik bijvoorbeeld bijna dagelijks verbaasd over de verrassingen die cameraman Ricardo Aronivitch voor mij tevoorschijn tovert. Soms zwenkt hij gewoon heel listig een paar metertjes verder dan ik voorzien had en ontdekt daar een leuk detail. Hij vertelt me daar niets van. Pas op de rushes zie ik het. En dan lacht hij. We hebben ook afgesproken dat hij gewoon zijn gang mag gaan. Net zoals dat geldt voor de acteurs.'

'Vrijdag' is een Belgisch-Nederlandse coproductie van *Kunst en Kino* en *Concept/Cinecentrum*. De film staat onder regie van de auteur van het gelijknamige toneelstuk Hugo Claus. Producenten zijn Jan van Raemsdonck en Gerrit Visscher. De film wordt op 35 mm ECN II opgenomen met Panavision door de Franse cameraman Ricardo Aronovitch. De afwerking van de film vindt plaats in het laboratorium van Cineco terwijl de geluidssynchronisatie en de geluidseffecten worden verzorgd door Cinecentrum. De geluidsmen (direct geluid) is Tom Tholen.

De hoofdrollen worden gespeeld door Kitty Courbois, Frank Aendenboom, Herbert Flack en Hilde van Miechem.

Je hebt bewust gekozen voor het Panavision systeem?

'Ja, omdat ik dat het meest luxueuze vind. Als ik het arbeidersleven had willen betrappen had ik wel met minder toegekund, maar ik wou de afstand zo groot mogelijk maken. Panavision is de Rolls-Royce onder de camera's. De luxe camera voor de actiefilms, de échte films kortom. Je krijgt gewoon een betere kwaliteit.

Hij is soepel en scherp. 'Vrijdag' is trouwens de eerste film in de Lage Landen die ermee gedraaid wordt. Niemand heeft er ervaring mee, maar Ricardo is een meester. Dat hoort ook zo. Ik wilde van alles het beste hebben: de beste cameraman, de beste camera, de beste live geluidsmen, de beste acteurs. Je ziet, we doen niet minder.'

Zo te zien, blijft er niet veel te wensen over.

'Ik zou altijd nog een keer een film willen maken naar het scenario van iemand anders. Om mezelf als regisseur te kunnen bewijzen zonder gebonden te zijn aan mijn eigen gevoelens en leefwereld. Het onderwerp zou voor mij iets heel nieuws moeten zijn, bijvoorbeeld science fiction of een thriller.'